

TWEE CORTINARIUS SOORTEN MET CYSTIDEN

Het artikel van dr. E. Kits van Waveren in *Coolia* over een *Cortinarius* deed mij moed vatten ook iets over dit onderwerp te schrijven en wel juist omdat ook hij teleurstellende ervaringen opdeed in de literatuur met een vondst, die hij toch gemakkelijk dacht thuis te brengen. Wat mij de soorten eenvoudig te determineren leek, was het feit, dat beiden zich konden verheugen in het bezit van cheilocystiden. Dit is toch voor het ondergeslacht *Telamonia* een bijzonderheid. Nu moet U zich van cystiden niet al te veel voorstellen want het zijn slechts steriele cellen zonder meer aan de snede van de lamellen tussen de basidiën en naar mijn idee de uiteinden van de cellen, die het lamellentrama vormen en dus niet van die lekkere cystiden, die bijvoorbeeld bij *Inocybe* en *Pluteus* te vinden zijn.

De eerste soort, die ik vond op 27 oct. 1968 in Robbenoord, een jong aangelegd zeer kalkrijk bos in de Wieringermeer, ziet er als volgt uit:

Hoed 2, 3, 4 cm. breed, vlak met papil, centrum okerbruin, rand lichter met olijfgroen en zijdig. Steel 25-50 x 3,5-5 mm. bruin met witte velumresten min of meer gegordeld, basis wit, dat bij strijken verdwijnt. Basis niet verdikt en aan de top geen violet. Lamellen jong beige, later bruin, wijd uiteen, bochtig aangehecht met lichtere snede. Hoed reageert positief op KOH. Geur onaangenaam. Sporen 8-10,5 x 5-6 mu. keurig met wratjes zoals het een *Cortinarius* betaamt, cheilocystiden 20-23 x 10-12 mu.

Met Moser kom je dan uit op *Cort. hinnuleus*, al is de steel dunner dan hij wil en komt de mijne onder beuken voor en niet in naaldbos. Nu geloof ik niet, dat je bij *Cortinarius* aan dit laatste kenmerk zwaar moet tillen want in de literatuur heb ik vele malen tegenstrijdigheden gevonden. Mijn ervaring is, dat *Cortinarius* niet erg boomvast is. Ook geurkenmerken zijn eigenlijk alleen maar aanwijzingen en weinig exact omdat exemplaren van één soort wel of niet kunnen geuren (of stinken), het reukvermogen van de waarnemer een grote rol speelt en er wéér een subjectief beoordeeld kenmerk toegevoegd wordt. Trouwens, wat je verder ook doet met het determineren, het wordt altijd beroerder dan *C. hinnuleus*. En over cystiden nergens een woord. Met de Flore kom je eveneens uit op *C. hinnuleus*, ook al bij gebrek aan een duidelijker resultaat. Maar hier wordt een variëteit van deze genoemd en wel var. *robustus*, die dan cystiden op de lamellensnede heeft, z.g. heteromorph. Dit is dan de enige cystidenaanwijzing, die ik vond. In wanhoop heb ik alle in K. en R. beschreven *Telamonia*'s, die cystiden hebben, apart genomen, om op deze manier mijn exemplaar er uit te lichten. Ook dan blijft *C. hinnuleus* var. *robustus* de enig waarschijnlijke. De afbeelding in Michael-Henning van *C. Hinnuleus* komt gelukkig aardig overeen met mijn vondst. De beschrijving van Bataille en ook die van Bertaux kloppen met mijn paddestoelen, alleen sneu, dat ook zij nergens over cystiden reppen.

De tweede soort vond ik op 23 mei 1969 ook in Robbenoord, nu langs een schelpenpad (altijd rijke vindplaatsen) in gemengd bos.

Hoed 1-2 cm. met duidelijke papil en klokvormig, iets hygrophaan, zeer donkerbruin, bijna zwart, droog weinig lichter, mat. Vlees bruin. Steel 20-25 x 2 mm, droog iets lichterbruin dan hoed, gestreept, basis wittig. Geen gordels, geen violet. Lamellen jong lichtbruin, later kaneelbruin, geen violet, wijd uiteen, bijna vrij, snede lichter en gekarteld. Geen geur en hoed positief op KOH reagerend. Sporen 7-9 x 5-6 mu. Cheilocystiden 20 x 12 mu gemiddeld.

Deze gegevens brengen ons zonder twijfel naar Groep S in Moser en daar zullen wij de keus moeten maken tussen *C. helobius* en *C. atropusillus*. De eerste wordt ook in de Flore beschreven en hier wél met cystiden maar evenals in Moser moet hij voorkomen op moerassige plaatsen. Nu is het op de vindplaats beslist niet moerassig maar wel goed

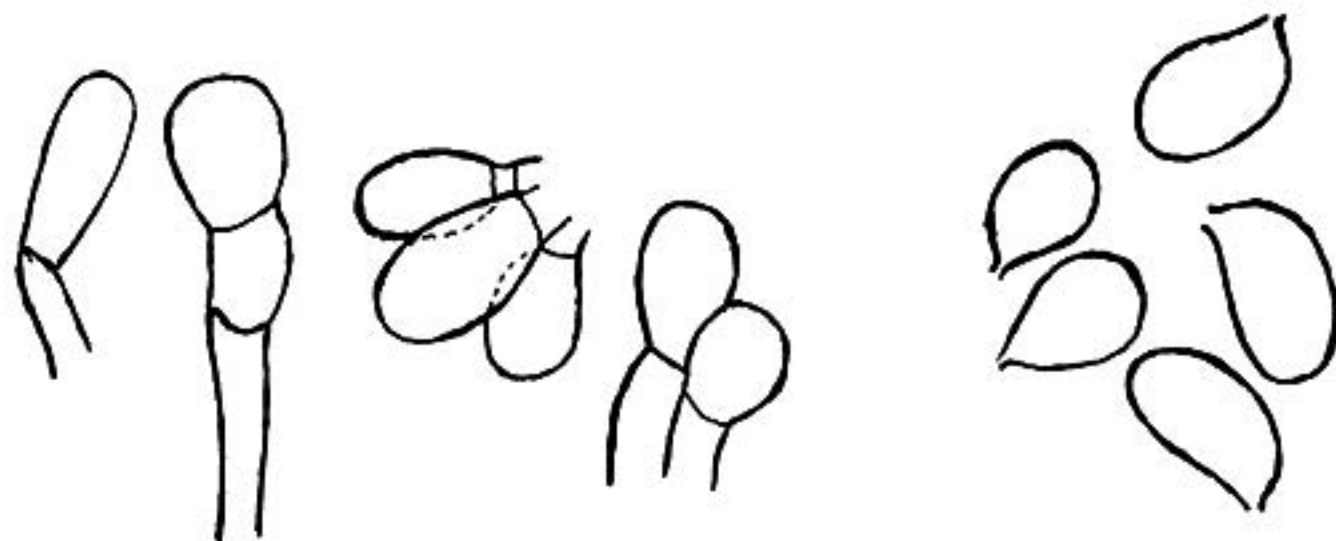
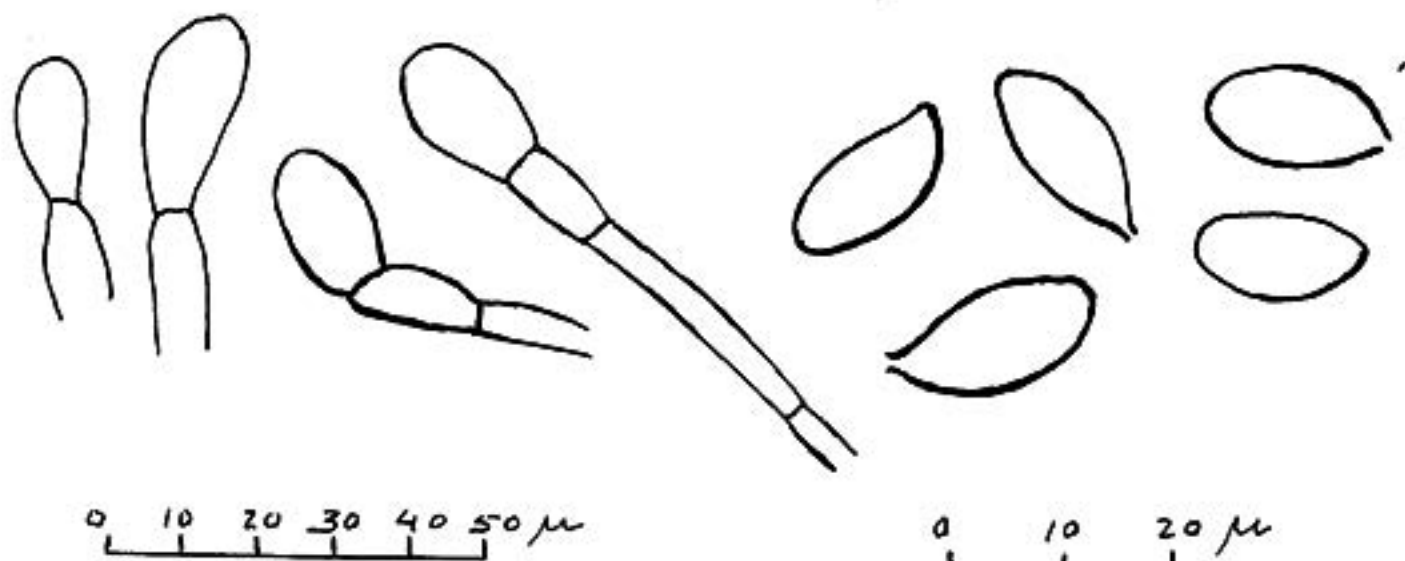
genoeg voor *Gyrodon lividus*. *C. atropusillus* moet bij elzen groeien en dezen komen daar voor want anders kon *G. lividus* zich daar niet handhaven. In ieder geval een interessant milieu.

Beide namen zijn nieuw en door mij niet in andere boeken gevonden. De kleur van *C. atropusillus* is volgens Moser donkerder dan die van *C. helobius* en hij zegt niet, dat de eerste géén cystiden heeft. De Flore zwijgt over *C. atropusillus* en Moser over cystiden.

Aldus, de cystiden doen mij geloven, dat mijn soort door Kühner en Romagnesi onder de naam *Cortinarius helobius* beschreven is en dat volgens Moser mijn paddestoel *Cortinarius atropusillus* zou kunnen zijn. Ik zal het maar op *C. helobius* houden.

Samenvattend kan men zeggen, dat twee *Cortinariussen*, waar microscopisch nu eens wél wat aan te beleven valt, bij het onderzoek in het eerste geval een schamele (slechts een variëteit) en in het tweede een onbevredigende diagnose opleveren.

J. Geesink
Javastraat 17
Den Helder.

Boven: cheilocystiden en sporen van *Cortinarius hinnuleus* var. *robustus*

Onder: cheilocystiden en sporen van *Cortinarius helobius*